

A designtörténet leghíresebb szakálla

Michele De Lucchi

val Szentpéteri Márton
beszélgetett a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen

MICHELE DE LUCCHI IGAZI ÉLŐ KLASSZIKUS. ETTORE SOTTASS-SZAL EGYÜTT ALAPÍTOTTA A MEMPHIST, DOLGOZOTT A VILÁGDESIGN SZINTE MINDEN SZÁMOTTEVŐ CÉGE SZÁMÁRA, ÉLÜKÖN AZ OLIVETTIVEL. TOLOMEO LÁMPÁJA A VILÁG EGYIK LEGSIKERESEBB FORMATERVEZETT TÁRGYA. A MILÁNÓI LA TRIENNÁLÉBAN PEDIG AZ Ő BAMBUSZHÍDJÁN LÉPHETÜNK BE A VILÁG EGYIK LEGFONTOSABB DESIGNMÚZEUMÁBA. DE LUCCHI A POLITECNICO DI MILANO RENDES PROFESSZORA, A MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEMEN AZ IDEI DESIGN HÉT KERETÉBEN ADOTT ELŐ.

Gondolom, nem először hallja a kérdést, amit most felteszek önnek. Mit gondol a Made in Italy mítoszáról? Ön hisz benne? Hazafiként nyilván azt kell mondanom, kifejezetten foglalkoztat a kérdés. Valójában azonban, ha úgy érzem, meg kell védenem valamit, máris tudom, hogy vesztesre állok. Márpedig a patriotizmus mindig valamiféle védekezés. A kulturális, avagy szellemi tevékenységekben viszont sohasem az a lényeg, hogy megvédjünk valamit, hanem sokkal inkább az a kérdés, mit ajánlunk, mit javasolunk. Csak akkor tudod megnyugtatni a hallgatóságod, csak akkor tudsz jó tervvel előállni, ha valami új nyugöz le téged, valami új tart hatalmában. Mindig olyasmit kell tervezned, ami valami más, mint a megszokott, de ugyanakkor értelemmel teli és megnyerő, ami éppen ezért sikeres lesz és amit majd valaki birtokolni fog.

Nos tehát, ön nem gondolja úgy, hogy az olasz design sajátos karakterrel, urambocsá', egyedi ízzel bír?

Nem. Egyáltalán nem gondolom így a dolgot, hiszen számtalan olasz designtermék külföldi tervezők munkájának gyümölcse. Philippe Starck, Jasper Morrison, vagy épp Konstantin Grcic mind nagyszerű, csodálatos tervezők, ám egyikük sem olasz. Ugyanakkor kétségtelen, hogy Itália egészen különleges helye a világnak sok évszázados történelmével, a virágzó művészeivel – gondoljon csak a reneszánszra! Másfelől az olasz életstílus is egyedülálló verőfényes napsütésével, a fantasztikus ételekkel, a megbabonázó szépségű tájakkal, a tengerrel s hívogató strandjaival, és tiszteletre méltó hegyeivel a Dolomitoktól az Appenninekig. Mi, olaszok, páratlanul szerencsések vagyunk, s ugyanakkor oly buták, hogy nem ismerjük fel kellőképp ezeket az áldásokat!

Ezen áldások miatt is hívják az ön országát „szép országnak” (bel paese), nemde?

Bel paese, igen, a szép ország! Nos, én meglehetősen haragos vagyok honfitársaimra amiatt, mennyire nincsenek tudatában országuk szépségének.

A családi vállalkozásoknak, a néhai bottegák utódainak azért bizony mégis csak komoly szerepe van az olasz design nemzetközi sikerében, igaz?

Hogyne. Ezek a kis- és középvállalkozások, illetve cégek voltak annyira intelligensek, hogy magukhoz vonzzák a legjelesebb honi s nemzetközi tervezőket, s így válhattak világhírűvé és igazán jövedelmezővé!

Logico, 2001 (Artemide)

Ha már szóba kerültek ezek a kis cégek, mit gondol a lokális értékek képviselőitéről a globalizálódó világban?

Ez nagyon fontos kérdés, jó, hogy felvette. Csak akkor érvényesülhetünk globális értelemben, ha érzékenyek vagyunk a lokális kezdeményezésekre, gondolkodásra és hagyományokra, ha saját helyi identitásunkat, helyi nézőpontunkat ajánljuk fel a világnak. Az igazi globalizáció a sokféle helyi nézőpontok izgalmas összjátéka.

Ha szabad megkérdenem, mit gondol Riccardo Dalisról, s az ő híres, az Alessi számára készült nápolyi kávéfőzőjéről, a nápolyi design opera buffájának főszereplőjéről?

Riccardo fantasztikus ember, lenyűgöző poéta, kitűnő designer és remek építész! S nem csak az Aranykörzöt nyert Caffettiera napoletana-ra gondolok most, melynek kutatása a megszokott üzleti gyakorlattól eltérően valóban rendkívül hosszúra nyúlt és szinte minden összefüggésében szubvertálta a bevett termékfejlesztési gyakorlatokat; hanem a nápolyi sikátorok utcagyerekeivel megvalósított munkáira is, amelyek figyelemre méltó korai példái voltak a ma oly sokszor hangoztatott szociálisan érzékeny művészeti aktivizmusnak. Nagyon szeretem a nápolyi Rua Catalana „utcai egyetemét” – ahogy sokan nevezik Dalisi világát tevékenysége városi epicentruma miatt –, mert Riccardo igazán érti, hogy a jó designer első sorban nem magának tervez, hanem másoknak, másokért és másokkal. Riccardo tudja, hogy az az igazi, jó értelemben vett siker, amikor valami olyasmit találsz ki, ami szinte mindenkhez köthető, mindenkinek mond valamit.

Dalisi munkájában az őszinte szociális érzékenység jegyében kitüntetett szerep jut a nápolyi kézműves műhelyek hagyományainak. A Caffettiera napoletana kutatásai során is több végveszélybe került Rua Catalanai műhely mesteremberével dolgozott együtt, hosszú éveken át így munkát és megélhetést nyújtva nekik. Ön is említette előadásában, mennyire fontos az ön számára a mesterségbeli tudás.

A kézműves mesterségbeli tudás rendkívül fontos ma is, az ipar számára is.

Úgy vélem, az iparnak sokkal többet kellene befektetnie ezen a területen, hiszen az anyagokat és megmunkálásukat alaposan ismerő mesteremberek az ipari kutatásoktól jellegzetesen megkülönböztethető kísérletező munkája nélkülözhetetlen az igazi és emberarcú innovációhoz. Ahogy a világ halad előre, egyre több géppel készült termék jön létre. Ezzel nincs is semmi baj, hiszen csupa olyan termékről van szó, amelyet másképp nem tudnánk ilyen magas színvonalon és ilyen nagy számban gyártani. Ám e tárgyakból

Benedetto, 2007-2013 (Produzione Privata)

hiányzik az emberi érintés, márpedig ez alapvető ahhoz, hogy kényelmesen és biztonságban érezhessünk magunkat ebben a világban, tervezett környezetünk aktív és boldog részeseiként.

Mit javasolna egy olyan országnak, ahol az iparművészetnek, a dekoratív művészeteknek és a kézműves kultúrának, csakúgy mint a modern designnak ragyogó hagyományai vannak, ám ugyanakkor ennek az országnak immár nemigen van érdemi ipara?

Kis lépésekkel kell kezdeni. Nem olyan rossz kicsinek lenni. Minden nagyszerű dolog így kezdődött, gondoljon csak Steve Jobs garázscégére. Ha a kicsi kicsit nagyobb lesz, remek! Ha még nagyobb, az is nagyszerű! Ám ha túl nagyvá válik valami, nos, ez nem mindig olyan csodálatos. A mesterségbeli tudás és az ipar kapcsolata azonban már a legkisebb léptékben is csodákra képes.

Előadásában említette, hogy pályája bizonyos korszakaiban egyszerűen nem tudott úgy egyetlen tárgyat sem megtervezni, hogy előbb egy történetet ki ne eszelt volna hozzá. Nos, mindez óhatatlanul is előhívja a narratív design ma ugyancsak nagyon divatos témáját.

Nézze, amennyire meg tudom határozni a kérdést, azt mondanám, egy termék sohasem csak a használati értelemben vett funkcióját jelenti. A funkció ma már nem elég. Ma már a legritkább esetben ez a döntő. Egyre fontosabbak a történetek, amelyek a termékek mögött állnak, illetve a termékekben testesülnek meg. Gondoljon csak az Alessi-re, az ő vállalkozásuk végtelenül egyszerű, banális tárgyakat termel, ám mindegyik banális tárgyhoz hozzárendel egy apró kis történetet. Ez az ő titkuk.

Jó egy éve Dieter Rams itt járt egyetemünkön (I. lapunk 2012. decemberi számában a vele készült interjút).

No, ő biztosan nem értene velem egyet a fentebbiekben!

Igen, éppen ezért is kérdezem, mit gondol arról, hogy Rams szerint Ettore Sottsass egyáltalán nem gondolta komolyan azokat a gegjeit, amelyek aztán a posztmodern design meghatározó, kultikus darabjaivá váltak.

Ettore valóban nem állhatta a posztmodernizmust amennyiben az a múltba való visszatérést, a múlt kiszínezését jelentette. Ettore ugyanis sohasem fordult a múlt felé nosztalgikusan, sohasem alkalmazott klasszicizáló elemeket és arányokat. Való igaz, hogy sok színnel és formával dolgozott, de sohasem idézte meg a posztmodernre oly jellemző eklektikus formában a reneszánsz, vagy a barokk alkotásait. Ezért valóban mérhetetlenül frusztrálta, amikor Charles Jencks, vagy Michael Graves és a többi nagy posztmodern designer társaságában emlegették őt. Ettore nagyon érzékeny volt az alkotói függetlenségére. Így tehát amikor minderről beszélt Ramsnak, nyilván a maga alkotói eredetiségét védhette a posztmodern historizáló tendenciáival szemben. Ettore számára a jó design az egyszerű dolgok gazdagítását jelentette színekkel, formákkal, fura részletkialakításokkal és mindenemű dekorációval. A tervezésben sohasem érdekelte az esszencialitás, sohasem vett el, ő mindig hozzáadott annak érdekében, hogy az egyszerű termékek minél gazdagabbá váljanak létükben.

Előadásában említette, hogy a szakálla volt az első terve. Mindaz, amit elmondott erről végtelenül könnyűvé teszi az oktató dolgát, amikor Klaus Krippendorff természemantikájának alapjait kell megtanítani, miszerint a design jelek segítségével történő értelemadás.

Ez jó! Ami engem illet, a szakállam segített abban, hogy megkülönböztessenek az ikerestvéremtől. Márpedig a designerek munkájának lényege kétségtelenül a különbségek, a megkülönböztető jegyek megalkotása. A tervezőknek mindig erős identitást nyújtó, sohasem látott újat kell alkotniuk, olyasmit, aminek azonban világosan érthető a létjogosultsága.

Kristall, 1981 (Memphis)

Rencontre sorozat, 2011 (Baccarat)

MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM
MOHOLY-NAGY UNIVERSITY OF ART AND DESIGN BUDAPEST